

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ, ДИСЦИПЛІНИ ТА АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**Войнаровська Наталя Вікторівна,**

кандидат педагогічних наук

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

Постановка проблеми. У ВНЗ питання дисципліни залишається особливо актуальним впродовж першого року навчання. Окрім того, це може стати суттєвою перешкодою для викладачів-початківців та практикантів. В той самий час, ця проблема кидає виклик їх професійним умінням, здатності керувати дисципліною на занятті та мотивувати студентів до навчання. Викладачі іноземних мов не є винятком. Питання дисципліни рідко піднімаються на лекціях з методики викладання іноземних мов чи в навчальній літературі. Натомість, ця проблематика є частиною психологічних курсів, де студенти на загальних засадах аналізують різні теорії, підходи та техніки, такі як біхевіоризм, когнітивізм та гуманізм.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичним аспектам мотивації та дисципліни присвячені праці багатьох іноземних та вітчизняних науковців. Р.Кук називає мотивацію інтересом, який визначає студентську активність та дисципліну на занятті. Х.Гарднер розглядав два типи мотивації: інтегровану та інструментальну. Р.Курвін та А.Мендлер надають рекомендації щодо основ гарної дисципліни на заняттях з іноземної мови. Р.Шоклі та Л.Сев'єр розробили інструкції простого та чіткого формулювання вимог до бажаної поведінки. Серед вітчизняних науковців, праці яких присвячені проблемам мотивації студентів, слід зазначити І.Зайцеву (формування мотивації учіння студентів), Н.Клименко (мотиви навчально-пізнавальної діяльності студентів), Л.Михеєву (мотивація вивчення педагогічних дисциплін).

Виділення невирішених питань. У вітчизняній педагогічній літературі недостатньо висвітлені питання педагогічних підходів до мотивації студентів та їх дисципліни на заняттях з іноземної мови та взаємозв'язку між ними; не повністю охарактеризовані принципи, дотримання яких забезпечує гарну дисципліну та цілеспрямованість студентів на заняттях з іноземної мови.

Формулювання цілей статті. Виокремити основні підходи до мотивації студентів на заняттях з іноземної мови; проаналізувати провідні принципи мотивації студентів до активності на заняттях з іноземної мови та збереження гарної дисципліни; показати зв'язок між теоретичними знаннями та їх практичним застосуванням.

Виклад основного матеріалу. Відомо кілька причин поганої дисципліни на заняттях, в тому числі з іноземної мови: проблеми в родині, випадки насилля за межами навчального закладу, економічне становище та інші. Недостатня вмотивованість студентів може бути спричинена нудьгою на занятті, нестачею виклику, відчуттям безпорадності, браком чітких правил та інструкцій. Отже, викладачі повинні працювати саме на цим, намагаючись створити навчальне середовище, побудоване на взаєморозумінні та повазі [1, С. 203-206].

Сподівання викладачів щодо активності студентів на заняттях, їх вмотивованості та дисципліни можуть бути поділені на дві групи: дехто сподівається на зовнішні фактори («зовнішній» підхід – Extrinsic Approach), а дехто - на внутрішні («внутрішній» підхід – Intrinsic Approach).

Прихильники першої групи вважають, що активність, мотивація та дисципліна пов'язані з певною зовнішньою винагородою або покаранням (зазвичай оцінкою) [4, с.16]. Вони використовують організаційну систему щоденного оцінювання студентів. Такий загрозливий підхід має специфічні правила: «мотивація» асоціюється з «оцінкою», «активність студентів» з «необхідність говорити мовою, яка вивчається», а «дисципліна» з «дозволом розмовляти рідною мовою». Слід зауважити, що останні два правила – є превентивними мірами.

Відповідно до «зовнішнього» підходу, зв'язок між мотивацією і дисципліною на практичних заняттях з іноземної мови може здійснюватися за такою схемою: низьким балом оцінюється розмови рідною мовою без попередження, або дозволу, за відсутність будь-яких повідомлень іноземною мовою – також низький бал, а також за невиконання домашнього завдання. Не оволодіння матеріалом дома призводить до не активності на занятті. Отже, існує чітка мотивація виконувати домашнє завдання та приймати активну участь в занятті, що і передбачає практичне заняття, до того ж студенти отримують оцінку щодня. Послідовне використання такої методики призводить до того, що студенти з задовільними результатами на початку курсу досягають досить високих результатів з даної дисципліни у майбутньому.

«Внутрішній» підхід базується на припущенні, що студенти самостійно прагнуть бути активними, бути вмотивованими та поводитись відповідно на занятті [5, с.69]. В такому випадку роль викладача полягає у стимулюванні захоплення студентів мовою, яку вони вивчають. Успіх викладача залежить, здебільшого, від його особистого ставлення до своєї професії та студентів. Викладач повинен виявляти ширий інтерес до успіхів у навчанні своїх студентів. Особиста мотивація та ентузіазм викладача є головним чинником для створення бажаного навчального середовища.

Активність студентів на заняттях, їх мотивація та дисципліна пов'язані між собою. Студенти відчувають захоплення викладача своєю роботою. Таким чином, активність студентів та бажання бути активним, навіть не будучи оціненим, – є природним проявом їх бажання відповідати своєму викладачу. Студенти виявляють намір поводитись з викладачем так, як він поводитись з ними. В такому випадку немає необхідності оцінювати студентів за кожну виконану вправу, тому що такі студенти цілеспрямовані та мають достатньо мотивації для вивчення іноземної мови: вони приймають активну участь у занятті, тому що знають, що їх викладач любить свою справу.

З урахуванням зазначених вище підходів можна виокремити провідні принципи, дотримання яких забезпечує гарну дисципліну та високу мотивацію студентів на заняттях з іноземної мови:

- *Поважати своїх студентів.*

Поважайте їх і вони будуть поважати вас (уважно слухайте, коли вони говорять і вони будуть поводитись з вами так само).

- *Чітко формулювати правила та свої очікування.*

Встановіть свої правила, повідомте їх на занятті та переконайтесь, що студенти та їх батьки знають про ваші очікування. Це можна зробити усно, або письмово на початку навчального року, коли батьки знайомляться з викладачами. Отже, вони знатимуть, що їх діти будуть мати домашнє завдання щодня. Таким чином, ви підтримуєте зв'язок з батьками, а ваше керівництво буде знати, що ви повідомляєте на заняттях та на що очікуєте [3, с.15].

- *Бути добре підготовленим та організованим.*

Коли викладач займає весь простір з першої хвилини, то це підживлює також і студентів. Але, коли ви заходите в аудиторію і перше фразу вимовляєте рідною мовою, а потім минає ще декілька хвилин, поки ви приготуєте підручник, план заняття та інше – це стає ідеальною нагодою втратити увагу своїх студентів, наче ви відкриваєте двері і запрошуєте

проблеми. Якщо викладач добре підготовлений – проблем не буде.

Викладач моделює, те що він хоче, щоб студенти зробили. Якщо викладач сам дисциплінований, то і студенти дисципліновані. Гарно підготовлений викладач починає заняття із дзвоником і завершить його також із дзвоником. Якщо викладач незібраний і на декілька хвилин затримується з початком заняття, то студенти весь цей час витрачають один на одного. Коли студенти не зайняті і викладач неорганізований, починаються проблеми. Але якщо ваше заняття сплановане наступним чином: ви маєте багато роботи, у вас не вичерпуються ідеї і ви знаєте, що робити майже кожної хвилини даного заняття, тоді ви все контролюєте і утримуєте студентів сконцентрованими, і не маєте проблем з поведінкою та мотивацією.

- *Завантажувати студентів завданнями.*

Задавайте домашнє завдання щоразу і попереджайте, що будете перевіряти його, навіть якщо не плануєте його оцінювати. Цілковита зайнятість студентів призводить до того, що вони звикають до постійної роботи і відразу відчують нестачу звичного для них навантаження.

- *Сформувати свій образ з самого початку.*

Це повинно відбутися в першій же момент вашої зустрічі. Не варто заводити дружні стосунки із студентам із першого ж дня. Необхідно бути тверди і впевненими, але не підвищувати свій голос.

- *Приймати участь у позанавчальних заходах.*

Це один з шляхів стати частиною команди, стати знайомим для багатьох студентів та отримати їхню прихильність. Якщо ви підтримуєте стосунки із студентами і вони бачать вас за межами навчальних аудиторій, деякі з них можливо будуть більше вас поважати і краще сприймати від вас інформацію.

- *Цікавитись тим, що роблять студенти.*

Прояв інтересу та небайдужості до студентів (їх університетського та позанавчального часу) впродовж заняття у вигляді кількох запитань час від часу надасть студентам впевненості у тому, що ви насправді цікавитесь їхнім життям, вмотивує їх до активної співпраці з вами та підвищить їх повагу до вас. Варто розпочинати кожне заняття іноземною мовою із короткого діагностування (іноземною мовою) стосовного того, що зараз турбує студентів найбільше. Перевіряючи письмові творчі роботи, корисно час від часу залишати свої короткі письмові коментарі щодо досвіду та висловлювань студентів. Коментарі у письмових роботах привносять особистісний дотик та додають індивідуальності. В окремих випадках це може мати велике значення для кожного студента окремо та, навіть, стати психологічною підтримкою [2, С. 18-10].

- *Вживати превентивні заходи.*

Превентивна підтримка має велике значення. Підозрюючи можливі списування під час виконання тестових завдань, варто попередити студентів про перевірку заздалегідь, хоча б за кілька хвилин до цього. Таким чином студенти уникають списування навіть не розпочавши його.

Іншим превентивним заходом може стати коротке зауваження. Особливо це стосується вразливих та емоційних студентів. У разі поганої оцінки можна використати таке формулювання: «Я впевнений, що ви вчили цей матеріал, звертайтеся для консультації, якщо щось не зрозуміло», що безсумнівно допоможе уникнути деяких проблем.

Висновки. Виділено зовнішній та внутрішній підходи до мотивації студентів на заняттях з іноземної мови. Відповідно до першого зазначеного підходу, мотивація, поведінка та активність студентів на занятті залежать безпосередньо від їх оцінок, використання превентивних заходів та покарань викладачем. Внутрішній підхід базується на особистому захопленні, мотивації та ентузіазмі викладача щодо своєї професії та студентів. Визначено такі принципи мотивації студентів на заняттях з іноземної мови: поважати своїх студентів, чітко формулювати правила та свої очікування, бути добре підготовленим та організованим, завантажувати студентів завданнями, сформувати свій образ з самого початку, приймати участь у позанавчальних заходах, цікавитись життям студентів, вживати превентивні заходи.

Resume. The problems of motivation, class participation and discipline at the foreign language classes have been analyzed. Two pedagogical approaches to motivating students have been defined. It has been found out that the extrinsic approach is based upon external reward, punishment and preventive measures. Intrinsic approach is realized through teacher's attitude towards his profession and students, his motivation and enthusiasm. Certain principles that need to be followed in order to maintain well-disciplined and highly motivated class have been characterized. **Keywords:** motivation, discipline, class participation, foreign language.

Резюме. Проаналізовано проблеми мотивації, дисципліни та активності на заняттях іностранных языков. Виявлено два педагогических подхода к мотивации студентов. Раскрыто, что внешний подход основывается на внешние факторы, наказания, превентивные меры. Внутренний подход реализуется благодаря личному отношению преподавателя к своей профессии и студентам, его мотивации та энтузиазму. Охарактеризованы основные принципы, соблюдение которых необходимо для сохранения хорошей дисциплины и высокой мотивации студентов на занятиях иностранных языков. **Ключевые слова:** мотивация, дисциплина, активность на занятиях, иностранные языки.

Резюме. Проаналізовано проблеми мотивації, дисципліни та активності на заняттях з іноземної мови. Виявлено два педагогічних підходи до мотивації студентів. З'ясовано, що зовнішній підхід базується на зовнішніх факторах, покараннях, превентивних заходах. Внутрішній підхід здійснюється завдяки особистому ставленню викладача до своєї професії та студентів, його мотивації та ентузіазму. Схарактеризовано основні принципи, дотримання яких допомагає зберегти гарну дисципліну та високу мотивацію студентів на заняттях з іноземної мови. **Ключові слова:** мотивація, дисципліна, активність на заняттях, іноземні мови.

Література

1. Cook R., Tessler A., Klein M. Adapting curricula for children in inclusive. - Englewood Cliffs, N.J.: Merrill, 1996. – 505 p.
2. Curwin R., Mendler A. Discipline with dignity: New problems, new solutions (3rd ed.). - Alexandria, VA: ASCD, 2008. – 251 p.
3. Gardner H. The disciplined mind: what all students should understand. - New York: Simon and Schuster, 1999. – 287 p.
4. Shockley R., Sevier L. Behavior management in the classroom: Guidelines for maintaining control // Schools in the Middle. - 1991. - №1(12). – P. 14-18.
5. Shrigley R.L. Teacher authority in the classroom: A plan for action // NASSP Bulletin. - 1986. - №70(490). – P. 65-71.

Подано до редакції 23.05.2012